

UZUPEŁNIA ZESPÓŁ NADZORUJĄCY

*miejsce
na naklejkę*

KOD UCZNIĄ

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

**EGZAMIN
W KLASIE TRZECIEJ
GIMNAZJUM**

CZĘŚĆ 1. JĘZYK POLSKI

**UZUPEŁNIA ZESPÓŁ
NADZORUJĄCY**

Uprawnienia ucznia do:

dostosowania
kryteriów oceniania

nieprzenoszenia
zaznażeń na kartę

Arkusz zawiera teksty
liczące więcej niż 250 wyrazów.

**10 KWIETNIA
2019**

**Godzina
rozpoczęcia:
11:00**

**Czas pracy:
do 135 minut**

GH-P5-192

Instrukcja dla ucznia

1. Sprawdź, czy na kolejno ponumerowanych 48 stronach jest wydrukowanych 21 zadań.
2. Sprawdź, czy do arkusza jest dołączona karta odpowiedzi.
3. Ewentualny brak stron lub inne usterki zgłoś nauczycielowi.
4. Czytaj uważnie wszystkie teksty i zadania.
5. Rozwiązania zadań zapisuj długopisem lub piórem z czarnym tuszem/atramentem. Nie używaj korektora.
6. W arkuszu znajdują się różne typy zadań. Do niektórych zadań podane są cztery odpowiedzi: A, B, C, D. Tylko jedna z nich jest prawdziwa. Wybierz odpowiedź i zaznacz ją znakiem **X**, np.:

X.

B.

C.

D.

7. W niektórych zadaniach zdecyduj, czy zdanie jest prawdziwe czy fałszywe, i zaznacz znakiem $\times$ wybraną odpowiedź, np.:

~~P~~	F
--------------	---

8. Jeśli się pomylisz, otocz znak $\times$ kółkiem i zaznacz inną odpowiedź, np.:

B.

D.

9. Pozostałe zadania wykonuj zgodnie z poleceniami.

10. Rozwiązania zadań

17. i 21. zapisz czytelnie i starannie w wyznaczonych miejscach.

Pomyłki przekreślaj.

11. Zapisy w brudnopisie nie będą sprawdzane i oceniane.

Powodzenia!

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 1.–6.

Aleksander Kamiński

Kamienie na szaniec 1)

[1] Zbliżał się Trzeci Maja. Mały Sabotaż 2) przygotowywał nową robotę.

[2] Manifestowanie rocznic narodowych wziął na siebie „Wawer” 3) jako jeden z naturalnych obowiązków. Zośka i jego koledzy dwukrotnie w czasie swojej służby przeprowadzali akcję uliczną 3 Maja i 11 Listopada.

[3] Specjalnością trzeciomajową w owe czasy była manifestacja barw narodowych. Ogromna większość ludzi Małego Sabotażu [...] malowała białą i czerwoną kredą barwy narodowe na murach lub też umieszczała w różnych miejscach małe, biało-czerwone chorągiewki. Zadania te – trudne i ryzykowne wobec skróconej godziny

policyjnej i długiego dnia oraz wobec wzmożonej czujności Niemców i ich szpicli – nie zadowalały ambicji ani Alka, ani Rudego.

[4] Barwy narodowe? Zgoda! Ale barwy narodowe w takich wielkościach i w takiej formie, żeby miasto je naprawdę widziało.

[5] Uradzono zakupić, gdzie się tylko da, płótna białego i czerwonego i uszyć szerokie na kilkadziesiąt centymetrów, parometrowej długości flagi. Flagi te należy zawiesić na drutach tramwajowych i latarniach elektrycznych. Ale jak? Alek i Rudy na pytanie to odpowiedzieli dwiema odmiennymi propozycjami, a ponieważ każdy upierał się przy swoim pomysłe, Zośka zdecydował, że zespoły ich wykonają zadania na sposób różny, według pomysłów swych dowódców. Więc o trzeciomajowym świcie Alek ze swoimi zarzucał na przewody

tramwajowe chorągiewki przymocowane do sznurka, na którego końcu był kamień. Był to system „zarzucania”. [...] Ileż się młodzi ludzie [...] napocili, zanim chorągiewki ich wisiały na drutach!

Ale gdy już raz taka chorągiewka zawisła, nie było innego sposobu na jej usunięcie, jak tylko przez sprowadzenie specjalnego wozu tramwajowego lub straży pożarnej. Alek, dumny jak paw, czyhał z aparatem fotograficznym na te wozy, przyjeżdżające do zdejmowania chorągiewek, a potem promieniejący pokazywał fotografie kolegom.

[6] System Rudego był systemem „blokowym”. W jaki sposób dostał Rudy klucz do opuszczania ulicznych latarni elektrycznych – było tajemnicą. Dość, że dostał. W znajomym warsztacie dorobił jeszcze kilka takich kluczy, rozdał je swym chłopcom i przy ich pomocy wieczorem

przed Trzecim Maja pospuszczano dziesiątki latarni oraz przymocowano do tych latarni zrolowane chorągiewki, owinięte dla zamaskowania czarnym papierem. Rolka taka owiązana była nitką, do nitki dosztukowano długi sznurek, który po wciągnięciu latarni ku górze – zwisał na wysokości około 2 metrów nad ziemią. Wystarczyło pociągnąć za ten zwisający sznurek – aby nitka została zerwana i chorągiewka natychmiast rozwijała się w pełni swej biało-czerwonej kraszy.

1) Książka **Kamienie na szaniec**

opowiada o działalności harcerzy z Szarych Szeregów, którzy podczas II wojny światowej walczyli z okupantem niemieckim.

2) Mały Sabotaż – działalność

konspiracyjna prowadzona w czasie okupacji niemieckiej i mająca na celu

przekonanie polskiego społeczeństwa
o możliwości zwycięstwa nad
okupantem mimo represji.

3) „Wawer” – konspiracyjna organizacja
młodzieżowa działająca w Warszawie
podczas II wojny światowej.

[418 wyrazów]

Zadanie 1. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Z przytoczonego fragmentu Kamieni na szaniec wynika, że Mały Sabotaż wykorzystywał symbole narodowe w celu podtrzymania morale polskiego społeczeństwa.	P	F
Działania opisane w przytoczonym fragmencie Kamieni na szaniec miały na celu zniszczenie zasobów zbrojnych okupanta.	P	F

Zadanie 2. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

W przytoczonym fragmencie **Kamieni na szaniec** Alka i Rudego charakteryzują

- A. wyniosłość i zawiść.
- B. uległość i skromność.
- C. wrażliwość i niezdecydowanie.
- D. pomysłowość i nieustępliwość.

Zadanie 3. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

Działania podejmowane w ramach Małego Sabotażu, o których mowa w trzecim akapicie, nie odpowiadały ambicjom Alka i Rudego, ponieważ

- A. obaj uznawali efekty tych działań za niewystarczające.
- B. narażały uczestników tych działań na niebezpieczeństwo.
- C. te działania wymagały ogromnego wysiłku organizacyjnego.
- D. ktoś mógł donieść na osoby biorące udział w tych działaniach.

Zadanie 4. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wypowiedzenia „Barwy narodowe? Zgoda!” oraz „Ale jak?” służą spowolnieniu akcji.	P	F
Narrator zna myśli i uczucia bohaterów.	P	F

Zadanie 5. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

Aby zachować sens wypowiedzenia „Dość, że dostał” podkreślonego wyrazu nie można zastąpić sformułowaniem

- A. „Grunt”.
- B. „Najważniejsze”.
- C. „Mniejsza z tym”.
- D. „Wystarczy powiedzieć”.

Zadanie 6. (0–1)

Uzupełnij poniższe zdanie. Zaznacz literę A albo B, a następnie C albo D.

W wypowiedzeniu „System Rudego był systemem «blokowym»” występuje orzeczenie .....,

A. czasownikowe

B. imienne

a podmiotem jest rzeczownik .....

C. „system”

D. „Rudego”

Pusta strona

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 7.–11.

Sylwia Sekret

Krople, piórka, źdźbła...

Fraszki Jana Izydora Sztaudyngera towarzyszą mi właściwie od zawsze. Odkąd pamiętam, były w domu i nie przeszkadzało mi wcale to, że było to bardzo stare wydanie, którego pożółkłe kartki nierzadko zostawały w dłoniach po próbie ich delikatnego przewrócenia, a okładka potrafiła znajdować się w czterech różnych miejscach domu jednocześnie. Liczyła się treść, którą w sobie te stare, znoszone i sczytane **Piórka** 1) zawierały. I choć rozlatujące się wydanie sprzed wielu lat nie było pozbawione uroku, niezmiernie cieszę się, że Wydawnictwo Literackie postanowiło jeszcze raz ożywić te nieśmiertelne utwory: oko czytelnika ucieszyło

przepiękną szatą graficzną, nasyconą kolorami, które tak pasują do twórczości poety. **Puch ostu** 2) cieszy wszystkie zmysły, a jego zawartość to podróż przez naturę świata i człowieka – niepozbawioną zarówno przywar, jak i niepodważalnych zalet.

Liczne, różnorodne i celne fraszki nieraz ratowały mnie w sytuacjach, kiedy pilnie potrzebowałam jakichś mądrych lub zabawnych słów, by wpisać je jako dedykację do książki lub uzupełnić nimi kartkę z życzeniami. Pod tym względem fraszki Sztaudyngera są po prostu niezastąpione. Jednak tym, co najważniejsze, kiedy bierzemy je pod lupę, okazuje się ich ponadczasowość i uniwersalność. Talent, jaki drzemał w artyście, objawiający się zamknięciem niezaprzeczalnych prawd w dwóch wersach, w dodatku za pomocą

słów zabawnych, elektryzujących lub po prostu idealnie oddających rzeczywistość, do dziś pozostaje nie tylko niepodrabialny, lecz także nieznajdujący sobie równych. Te krótkie uśmiechy, te figlarne mrugnięcia, ciepłe błyski oczu, a niekiedy pogardliwe prychnięcia, wiele lat temu obnażały prawdę o człowieku i świecie i – co z jednej strony jest dobre, a z drugiej wręcz przerażające – w większości przypadków pozostają aktualne do dziś. Z fraszek dowiadujemy się również wiele o samym pisarzu: jego zamiłowaniach, pasjach, poglądach, poczuciu humoru, ukochanych miejscach, wrażliwości na ludzkość i na przyrodę.

Sztaudynger nie pomijał w zasadzie żadnej tematyki – czerpał garściami z inspiracji, jakie przynosiło życie.

Jego utwory wydają się często zapisem ulotnych wrażeń, które gdyby nie spisać

ich natychmiast, na zawsze by przepadły, zagubiły się w natłoku myśli, niedopasowanych rymów i synonimów. Ich brak perfekcji i wymuskania tłumaczy się tym, że nie tyle były one tworzone przez Sztaudyngera, ile raczej przez niego łapane i umieszczane w albumie. Wszelkie poprawki zniszczyłyby ich naturę, ich wyjątkowość i szczerość.

Jan Izidor Sztaudynger to mistrz w dziedzinie fraszek, którego do dzisiaj nikt nie był w stanie doścignąć. I chyba tak pozostanie już na zawsze.

No... chyba że prześcignie go jego prawnuczka. W innym przypadku raczej się na to nie zapowiada. Ten wyjątkowy twórca łączył w swoich lirycznych i humorystycznych „kroplach”, „piórkach”, „źdźbłach” celność uwagi, trafność słowa, zwięzłość wersów, gibkość języka, wyobraźnię dziecka i doświadczenie

starca, czyli wszystko to, co sprawia, że do dziś **Piórka**, a od dziś także i **Puch ostu**, to publikacje, do których będę zaglądać często i z ochotą. I myślę, że nie ja jedna.

- 1) **Piórka** – tytuł tomiku fraszek Jana Izzydora Sztaudyngera. Książka ukazała się drukiem w 1954 r.
- 2) **Puch ostu** – właściwie: „Puch ostu. Fraszki o życiu i miłości”, tytuł tomiku fraszek Jana Izzydora Sztaudyngera z 1958 r. W swoim tekście Sylwia Sekret omawia wznowione wydanie tomiku z 2016 r.

[498 wyrazów]

Zadanie 7. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

W tekście Krople, piórka, źdźbła... Sylwia Sekret wymienia liczne zalety fraszek Jana Izzydora Sztaudyngera.	P	F
Zdaniem Sylwii Sekret Jan Izidor Sztaudynger we fraszkach zawarł mądrości życiowe w zwartej formie literackiej.	P	F

Zadanie 8. (0–1)

Co – zdaniem autorki – jest najistotniejszą zaletą fraszek Jana Izydora Sztaudyngera? Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

- A. Zawarta we fraszkach niezmiennie aktualna prawda o naturze ludzkiej.
- B. Możliwość cytowania fraszek jako części dedykacji lub życzeń.
- C. Przywołane we fraszkach informacje o życiu i pasjach autora.
- D. Wyjątkowość fraszek wynikająca z ich niedoskonałej formy.

Zadanie 9. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź A albo B, a następnie 1., 2. albo 3.

W swoim tekście autorka przyjęła perspektywę .....,

A. obiektywną

B. subiektywną

o czym świadczy między innymi .....

1. unikanie słownictwa oceniającego
2. używanie wyrazów nacechowanych emocjonalnie
3. bezstronność w ocenie twórczości autora

Zadanie 10. (0–1)

Wskaż wypowiedzenie podrzędnie złożone. Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

- A. „W innym przypadku raczej się na to nie zapowiada”.
- B. „Wszelkie poprawki zniszczyłyby ich naturę, ich wyjątkowość i szczerść”.
- C. „**Puch ostu** cieszy wszystkie zmysły, a jego zawartość to podróż przez naturę świata i człowieka”.
- D. „Niezmiernie cieszę się, że Wydawnictwo Literackie postanowiło jeszcze raz ożywić te nieśmiertelne utwory”.

Pusta strona

Zadanie 11. (0–2)

Przeczytaj fraszkę.

Jan Izydor Sztaudynger

Skarga zmiętego

Życie mnie

Mnie!

- 11.1. Które stwierdzenie jest zgodne z sensem powyższej fraszki? Zaznacz P we właściwym miejscu.

1.	Trudy codziennej egzystencji są łatwe do przewyciężenia.	P
2.	Życie polega na unikaniu cierpień.	P
3.	Człowiek nieustannie mierzy się z przeciwnościami losu.	P

11.2. Uzupełnij poniższe zdania. Zaznacz literę A albo B, a następnie C albo D.

We fraszce **Skarga zmiętego** podkreślone wyrazy to .....

A. te same

B. różne

części mowy. Są one przykładem wykorzystania identycznego ..... wyrazów.

C. brzmienia

D. znaczenia

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 12.–16.

Agnieszka Krzemińska

Utrwalacz myśli

Tylko człowiek dysponuje umiejętnościami manualnymi, technicznymi i intelektualnymi, by utrwałać idee za pomocą znaków graficznych. Zanim jednak nauczyliśmy się zapisywać poematy czy traktaty filozoficzno-religijne, pismo przeszło długą drogę: od pisma klinowego i egipskich hieroglifów do prostszej i łatwiejszej formy – zapisywania wyrazów za pomocą alfabetu. Pomysł, by zapisywać każdą głoskę oddzielnie i tworzyć z nich wyrazy, to zasługa mieszkańców Bliskiego Wschodu.

Do Grecji idea alfabetu trafiła około IX w. p.n.e., gdy greccy kupcy podpatrzyli literowy zapis u swych fenickich partnerów

i przystosowali go do swoich potrzeb, m.in. dodali samogłoski i znaki liter, których w fenickim nie było. Od Greków ten system przejęli ok. VII w. p.n.e. Rzymianie i po odpowiednim jego przekształceniu stworzyli alfabet, z którego korzystamy do dziś. Chociaż Fenicjanie, uważani za chytrych kupców, nie cieszyli się w antyku dobrą opinią, należy im się szacunek za wynalezienie liter.

Pismo otworzyło przed ludźmi zupełnie nieznane dotąd możliwości. „Verba volant, scripta manent” – słowa ulatują, pisma pozostają – mówi łacińskie przysłowie, którego sens oddaje istotę tego wynalazku. W momencie gdy mowie nadano graficzny kształt, co umożliwiło jej utrwalenie, zatrzymano w czasie myśli. Dzięki pismu słowa stały się nośnikiem informacji między oddalonymi od siebie

ludźmi, cywilizacjami, epokami, różnymi kulturami. Nie mylili się Egipcjanie, wierzący, że to, co zapisane w kamieniu, przetrwa wiecznie, a i do dziś w sądzie bardziej się liczy umowa pisemna niż ustna. Oczywiście bez pisma da się żyć i nawet sam Sokrates 1) przekonywał, że mowa ma przewagę nad pismem, ponieważ rozwija pamięć, pozwala na szybkie odparcie argumentów i uniemożliwia utrwalanie błędnych interpretacji, ale bez tego medium niemal nie sposób wspiąć się na wyższy poziom cywilizacyjny. Pismo jako doskonała metoda na przedłużenie dziurawej ludzkiej pamięci umożliwiło rozwój nauki, zainicjowało bardziej analityczne i abstrakcyjne myślenie.

Przez wieki znajomość pisma była jednak umiejętnością ekskluzywną 2). Najpierw starano się kontrolować siłę słowa

pisanego. Zamykając papirusowe, gliniane czy bambusowe księgi w prywatnych bibliotekach, pozwalano poznać jego tajniki tylko wybranym. Wraz z pojawieniem się alfabetów czytanie i pisanie zaczęło być znacznie łatwiejsze i – co za tym idzie – bardziej dostępne, co bez wątpienia przyśpieszyło rozwój nauki i technologii.

Dzisiaj trudno sobie wyobrazić życie w świecie, w którym nie istniałoby pismo. Szkoły, biblioteki i uniwersytety to instytucje, które bez pisma nie mogłyby funkcjonować. Praca z tekstami jest tam podstawą, bo najpierw uczymy się je rozpoznawać i zapisywać, potem czytać i porównywać, by w końcu móc je tworzyć.

Trzeba też zauważyć, że chociaż zmieniły się materiały – kamień, glinę oraz papirus zamieniono na papier i ekran komputera, a rylce, pędzelki, rysiki i pióra zostały

zastąpione długopisami i klawiaturą – wymyślony przed tysiącami lat alfabet ciągle jest podstawą opisywania świata i jego tajemnic.

- 1) Sokrates – jeden z największych starożytnych filozofów.
- 2) Ekskluzywny – przeznaczony dla grupy osób uprzywilejowanych, wybranych.

[444 wyrazy]

Zadanie 12. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

Tytułowy „utrwalacz myśli” to

- A. mowa.
- B. papier.
- C. pismo.
- D. pamięć.

Zadanie 13. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Z tekstu wynika, że wynalazcami alfabetu byli Grecy.	P	F
Z tekstu wynika, że pojawienie się alfabetu znacząco wpłynęło na rozwój cywilizacji.	P	F

Zadanie 14. (0–1)

Którym zdaniem oddano sens myśli zawartej w łacińskim powiedzeniu „Verba volant, scripta manent”? Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

- A. Ludzie piszą, jak słyszą.
- B. Jak cię widzą, tak cię piszą.
- C. To trwa do końca świata, co na papier trafi.
- D. Wyda pismo i mowa, jaka u człowieka głowa.

Zadanie 15. (0–1)

Uzupełnij zdanie. Zaznacz literę A albo B, a następnie C albo D.

Według Sokratesa mowa umożliwia człowiekowi .....,

A. przechowywanie informacji

B. szybką odpowiedź

natomiast uniemożliwia .....

C. ćwiczenie pamięci

D. utrwalanie fałszywych opinii

Zadanie 16. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

Wyraz, w którym formant pełni taką samą funkcję jak w wyrazie „utrwalacz”, to

- A. „czytelnia”.
- B. „tworzenie”.
- C. „przekaznik”.
- D. „śpiewaczka”.

Zadanie 17. (0–2)

Coraz częściej pojawiają się propozycje uproszczenia polskiego alfabetu na potrzeby komunikacji elektronicznej: usunięcia charakterystycznych kreseczek i ogonków towarzyszących niektórym literom (np. ś, ź, ą, ó). Przedstaw swoją opinię w tej sprawie i uzasadnij ją dwoma argumentami.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 18.–20.

Anna Kamieńska

Śmieszne

Jak to jest być człowiekiem
spytał ptak

Sama nie wiem
być więźniem swojej skóry
a sięgać nieskończoności
być jeńcem drobiny czasu
a dotykać wieczności
być beznadziejnie niepewnym
i szaleńcem nadziei
być igłą szronu
i garścią upału
wdychać powietrze
dusić się bez słowa
płonać
i gniazdo mieć z popiołu¹⁾
jeść chleb

lecz głodem się nasycać
umierać bez miłości
a kochać przez śmierć

To śmieszne odrzekł ptak
wzlatując w przestrzeń lekko

- 1) „Płonąć i gniazdo mieć z popiołu” –
odwołanie do mitycznego Feniksa:
ognistego ptaka, który spala się
i odradza z popiołów.

Zadanie 18. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

Postać mówiąca, stwierdzając „sama nie wiem”,

- A. oczekuje odpowiedzi od rozmówcy.
- B. ignoruje problem zawarty w pytaniu.
- C. dąży do narzucenia własnego zdania.
- D. sugeruje niejednoznaczność odpowiedzi.

Zadanie 19. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Metafory charakteryzujące człowieka są zestawione na zasadzie przeciwieństw.	P	F
Powtórzenie wyrazów – „być”, „a”, „i” – na początku wersów służy rytmizacji wiersza.	P	F

Zadanie 20. (0–1)

Którym stwierdzeniem można poprawnie objaśnić cytata „płonąć i gniazdo mieć z popiołu”, tak aby zachować jego sens? Zaznacz odpowiedź spośród podanych.

- A. „Poddać się rozpacz”.
- B. „Niszczyć własny dom”.
- C. „Podnosić się po całkowitej klęsce”.
- D. „Działać rozważnie w sytuacji zagrożenia”.

Zadanie 21. (0–10)

Napisz rozprawkę, w której rozważysz, czy warto bronić własnych przekonań. W argumentacji posłuż się przykładami z literatury.

Pamiętaj, że Twoja praca nie może być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

